

Voorwoord

HANS VERHEES

Passer, deliciae meae puellae
quicum ludere, quem in sinu tenere
cui primum digitum dare appetenti
et acris solet incitare morsus,
cum desiderio meo nitenti
carum nescio quid lubet iocari
et solacium sui doloris
credo, ut tum gravis acquiescat ardor
tecum ludere sicut ipsa possem
et tristis anime levare curas!

CATULLUS (84-54 v. CHR.)

Sparrow, my girl's darling,
Whom she plays with, whom she cuddles,
Whom she likes to tempt with finger-
tip and teases to nip harder
When my own bright-eyed desire
Fancies some endearing fun
And a small solace for her pain,
I suppose, so heavy passion then rests:
Would I could play with you as she does
And lighten the spirit's gloomy cares!

Bovenstaand gedicht van de Romein Catullus, vertaald in het Engels door Guy Lee, is het tweede in een reeks van 116 overgeleverde *carmina*. Het gaat ogenschijnlijk over een 'sparrow,' of een 'passer' in het Latijn. Nu hebben critici al jaren een dubbele betekenis vermoed achter de vogel die zo lieflijk wordt geknuffeld door de vriendin van Catullus. Classicus Richard W. Hooper verwoordt zijn wantrouwen als volgt in zijn artikel "In Defence of Catullus' Dirty Sparrow":

I have myself enjoyed the company of a pet parrot named Epaminondas for thirteen years, and I can assure the reader that although he is far more intelligent than any small-brained, wild field bird, and considerably more used to humans, he would never put up with being hugged to my bosom as I bopped him playfully on the beak. (163)

Een merkwaardige vogel, concludeert Hooper. De vogel is ‘in sinu tenere’ door de geliefde van Catullus, wat Lee in de tweede regel vertaalt met ‘cuddles,’ of ‘geknuffeld.’ Wanneer we een wat meer letterlijke vertaling aanhouden wordt de vogel echter ‘in de schoot gehouden’ en waarschijnlijk, zo stelt ook Hooper, hebben we daarmee door wat voor vogel de Romeinse dichter eigenlijk bedoelt. De ‘sparrow’ of ‘passer’ stond bij Catullus symbool voor het mannelijk geslachtsdeel, zoals dat in klassieke symboliek vaker het geval was. Vrij *risqué* materiaal allemaal dus, voor een gedicht uit de eerste eeuw voor Christus, met penissen die geknuffeld worden en in een vrouwschoot belanden. Maar sinds de mens zich kon uitdrukken in woord, beeld en geluid is seks een geliefd onderwerp. Misschien wel het meest geliefde.

In dit nummer van *Frame* onderzoeken we daarom de relatie tussen literatuur en erotiek. Want hoewel de oude Romeinen dus al geen genoeg konden krijgen van gedichten met een dubbele lading (haast tweederde van Catullus’ materiaal is aanstootgevend te noemen, stelt Lee in het voorwoord van zijn vertaling), de 21e-eeuwse mens leest en schrijft nog net zo lief over zijn lusten als zijn klassieke tegenhanger. Tijdens het samenstellen van dit nummer merkten we hoezeer veel van de academici die schrijven over het erotische in de literatuur en de kunst dit vooral doen vanuit een specifiek tijdvak. Vandaar dat we gekozen hebben voor een chronologische opzet, waarmee we kunnen bezien of we enige rode draden kunnen opmerken in het schrijven over en het uitbeelden van seks en erotiek doorheen de literatuur- en kunstgeschiedenis.

We beginnen daarom met Frank Brandsma, die erotische literatuur in de Middeleeuwen onderzoekt en beschrijft hoe seks in middeleeuwse teksten vaak een drijvende, voortstuwende functie voor het verhaal heeft. Dan bespreekt Bette Talvacchia de gedichten van Agnolo Bronzino. Deze 16e-eeuwse artiest was vooral schilder aan het hof van de De Medici, maar schreef ook poëzie, vaak met net zoveel *double entendre* als Catullus ver voor hem. Zo heet de reeks gedichten die Talvacchia bespreekt *Del Pennello*, een ode aan de ‘kwast’ van de schilder. Claudia Nelson en Anne Morey kiezen voor een Freudiaanse invalshoek, die moeilijk uit kon blijven bij een thema als dit, wanneer ze *The Vampire*, een gedicht dat Rudyard Kipling schreef in 1897, bespreken. Bart Smout gebruikt vervolgens de theorie van de voor deze *Frame* ook onvermijdelijke Georges Bataille om diens eigen literaire werk te interpreteren. Rob van Gerwen sluit de historische reis vervolgens af in het heden, met een interessante blik op de mogelijkheid (of wellicht onmogelijkheid) van pornografische literatuur. In de rubriek

Masterclass deze keer een artikel van Joost Vormeer, die het concept ‘zicht,’ of ‘vision’ in zijn specifieke 19e-eeuwse context toepast op Gustave Flaubert’s roman *Salammbô*. Daarnaast betoogt Coco d’Hont in haar artikel dat er verschillende manieren zijn waarop we de hoogst controversiële roman *Histoire d’O* kunnen lezen. Hoewel verguisd door feministen toen het uitkwam, zouden we het ook juist als een subversieve vertelling kunnen lezen, aldus D’Hont.

Opvallend is dat, hoewel het schrijven over erotiek dus net zo oud is als het schrijven zelf, menig auteur in dit nummer zich afvraagt of, om Bart Smout te citeren, erotische literatuur eigenlijk geen ‘contradictie in terminus’ is. Kan de spanning van seks, van erotiek, gevat worden op papier? Ook Rob van Gerwen onderzoekt of pornografische literatuur eigenlijk wel kan bestaan en Frank Brandsma verklaart dat de middeleeuwse teksten die hij bekijkt, hoewel vermakelijk en vol van seksuele toespelingen, strikt gezien niet bijzonder erotisch genoemd kunnen worden. Misschien is daarom het onbereikbare van de erotische ervaring, de onmogelijkheid deze weer te geven in een medium als literatuur, de echte rode draad van het schrijven erover, nu al eeuwen lang.

BIBLIOGRAFIE

The Poems of Catullus. Ed. Guy Lee. Oxford: Clarendon Press, 1990.

Hooper, Richard W. “In Defence of Catullus’ Dirty Sparrow.” *Greece and Rome* 32.2 (October 1985): 162-178.